

staatsbosbeheer

2014

Jaar in beeld Ameland

Jaar in beeld Ameland

Inleiding

Het rondbrengen van het Jaarbeeld in december is voor ons, de Staatsbosbeheermedewerkers op Ameland, na vier jaar vaste prik geworden. In dit Jaarbeeld lichten we de belangrijkste gebeurtenissen in de natuur en de activiteiten van Staatsbosbeheer op Ameland toe. In 2014 hebben we samen met bewoners en organisaties op Ameland weer een aantal mooie projecten afgerond en voortgezet. In het duingebied verandert er veel door de duinherstelmaatregelen. Ook op het gebied van recreatie spelen er mooie projecten, zoals Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen. Door dit project willen we meer rust creëren voor vogels door nieuwe broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen in te richten. Tegelijk willen we bezoekers meer van de wadvogels laten genieten en natuurbeleving dichterbij brengen. Een ander mooi voorbeeld is de vernieuwing van alle wandelroutes op het eiland.

We zijn trots dat we in 2014 al deze werkzaamheden hebben kunnen uitvoeren. Heeft u ideeën en opmerkingen over ons werk, dan bent u daarvoor altijd welkom in onze werkschuur. Het hele team van Staatsbosbeheer Ameland wenst u een natuurrijk 2015!

Piet Visser, Jetse Nagtegaal, Harry de Jong, Marjan Veenendaal, Robert Pater, Lex Varkevisser en Herman Brink.

Eind dit jaar nemen wij afscheid van Piet Visser. Piet heeft 34 jaar bij Staatsbosbeheer op Ameland gewerkt. Hij was vooral betrokken bij de uitvoering en aansturing van werkzaamheden. In het voorjaar droeg hij zijn steentje bij aan de roofvogelmonitoring, een passie die hij ook na zijn pensionering zal blijven volhouden. Kortom, Staatsbosbeheer krijgt er weer een goede vrijwilliger bij. Wij wensen Piet een goed pensioen toe.

Staatsbosbeheer zet zich in voor een natuurlijke leefomgeving waarmee mensen zich verbonden voelen, die bescherming biedt aan waardevolle planten en dieren en waar plaats is voor beleving en benutting.

Beschermen

In de gebieden die Staatsbosbeheer op Ameland in beheer heeft, werken we hard aan de verbetering van de natuur. In 2014 vonden weer een aantal grote natuurherstelprojecten plaats, zoals het 'Uitvoeringsplan Duinherstel Ameland' en het project 'Natuurlijke klimaatbuffers' bij de Feugelpôlle. Bij al deze projecten krijgt niet alleen de natuur een positieve impuls, ook het landschap wordt een stuk aantrekkelijker voor recreanten. Bij de Feugelpôlle behouden we bijvoorbeeld de bijzondere kwelder vlak langs het fietspad met daarop in het voorjaar de broedkolonie van onder andere grote sterns.

| Bij plaggen wordt de voedselrijke bodemlaag afgeschraapt.

Uitvoeringsplan Duinherstel Ameland
Staatsbosbeheer en it Fryske Gea zijn dit najaar gestart met de voorbereidingen voor het plaggen van een drietal duingebieden op Ameland. Het gaat in totaal om 23 hectare, waarvan ca. 8 hectare in de Roosduinen, ca. 3 hectare in de Jan Roepesheide en 12 hectare in de Oerderduinen. Deze werkzaamheden zijn onderdeel van het Uitvoeringsplan Duinherstel Ameland en worden bekostigd door RWE/NUON. Doel is om de verruiging en vergrassing van de duinen tegen te gaan door stikstof, afkomstig vanuit de industrie en het verkeer, af te voeren. Stikstof zorgt voor een enorme toename van grassen die op hun beurt kruidige duinplanten verdringen. Door de stikstofrijke bovenlaag van de duinen af te schrapen verwijderen we de grassen en de stikstof. Hierdoor krijgt de oorspronkelijke plantengroei weer een kans. Het plagsel uit Roosduinen en Jan Roepesheide wordt afgevoerd naar het vliegveld bij Ballum waar het een nieuwe bestemming krijgt in de grondwal rond de toekomstige weide met zonnepanelen. De werkzaamheden worden uitgevoerd in de winter van 2014 en het najaar van 2015.

| Parnassia groeit in natte, kalkrijke duinvalleien.
| Duinviooltjes profiteren van stuivend zand.

| Een deel van deze Soay schapen is naar Vlieland vertrokken.

Natuurcompensatie dijkverzwaring
Niet alleen in Roosduinen en op de Jan Roepesheide wordt geplagd. Ook in het duingebied tussen de Noordkeeg en het Hagedoornveld zijn graafmachines aan het werk geweest om hier een vegetatie terug te krijgen zoals die hier oorspronkelijk voorkwam. In tegenstelling tot de vochtige duingebieden en grijze duinen die in het Uitvoeringsplan Duinherstel Ameland onder handen worden genomen gaat het hier om een vrij droog duingebied waarin weer een heel andere plantengroei voorkomt. Hier is eveneens de vergrassede bovenlaag verwijderd zodat een kaal duin is achtergebleven. De ervaring leert dat al snel na afronding van dit soort herstelmaatregelen de eerste planten terugkomen. Deze werkzaamheden zijn in opdracht van Wetterskip Fryslân uitgevoerd als natuurcompensatie voor het verzwaren van de dijken op Ameland.

Schapen naar Vlieland

De kudde Soay schapen die voor ons een deel van het duinbeheer uitvoeren is de laatste jaren aardig gegroeid. Staatsbosbeheer op Vlieland gebruikt ook Soay schapen en heeft in 2014 het begrazingsgebied flink uitgebreid waardoor daar ruimte kwam voor meer dieren. We hebben daarom in totaal 40 dieren uit onze kudde gevangen en naar Vlieland gebracht. Het vangen was een hele klus omdat de dieren in de winter doorgaans in losse groepjes leven en van nature erg schuw zijn. Uiteindelijk bleken we zelfs meer dan 40 dieren naar Vlieland te hebben gebracht. Een groot aantal bleek namelijk drachtig waardoor er in maart nog eens 30 lammeren werden geboren. Dit najaar hebben we de kudde op de Jan Roepesheide nog verder teruggebracht tot 23 dieren. Op Roosduinen lopen nu nog 55 dieren rond. Het verkleinen van de kuddes was nodig omdat de begrazingsdruk te groot werd en de vegetatie te kort.

Feugelpôle

In het kader van het project 'Natuurlijke Klimaatbuffers' werken we de laatste jaren aan het herstel van de Feugelpôle. Voorgaande jaren hebben we al nieuwe rijshouten dammen aangelegd en natuurlijke materialen als klei en kleischelpen aangebracht om de kweleraangroei te versnellen. Dit jaar zijn we verderop op het wad begonnen met maatregelen om de groei van schelpdierbanken te bevorderen. Hiervoor hebben we in samenwerking met Rijkswaterstaat en onderzoeksproject Waddensleutels dammetjes

| Jonge pokken en mossels tussen de kokosmatten.

| Speciaal ontwikkelde kratjes waarop jonge mossels kunnen hechten.

aangelegd met daarin twee verschillende soorten ondergrond: biologisch afbreekbare kratjes en takken met daaromheen kokosmatten. Dit najaar waren hierop de eerste jonge mossels en oesters al zichtbaar. Wanneer deze uitgroeien tot schelpdierbanken kunnen zij de achterliggende Feugelpôle beschermen tegen golfslag en stroming. Daarnaast dragen de schelpdierbanken ook bij aan de levering van materialen die weer nodig zijn om kwelers te kunnen laten groeien, zoals slib en schelpen.

| Deze dammetjes moeten de basis vormen voor schelpenbanken.

| Tussen de wieren is veel leven te vinden.

| Aanleg van de dammen, begin 2014.

Broedresultaten (bron R. Engelmoer)

Soort	2014	2013	2012	2011	2010
Grote Stern	2400	2070	3270	4650	2700
Stormmeeuw	8	6	11	13	13
Kokmeeuw	3000	2250	2850	3000	3650
Zwartkopmeeuw	1				
Noordse Stern	140	80	80	167	180
Visdief	140	120	90	100	110
Bontbekplevier	2	1	1	0	1
Strandplevier	1				
Eider	3	3	4	1	2
Scholekster	15	15	11	17	2

Broedresultaten Feugelpôle

De kwelder van de Feugelpôle herbergt de op één na grootste kolonie van grote sterns in West-Europa. In 2014 hebben hier ruim 2400 paartjes gebroed, ruim 300 meer dan in 2013. In een broedkolonie sterns zitten ook altijd kokmeeuwen. Deze zijn van levensbelang voor de sterns omdat de meeuwen veel agressiever zijn en eventuele belagers verjagen. De afgelopen jaren leek het aantal kokmeeuwen steeds verder af te nemen, gelukkig zaten er in 2014 weer zeker 3000 paar. Door de voorgenoemde herstelmaatregelen van de Feugelpôle beschermen we ook deze belangrijke broedplaats.

| De Waddenzee is verzamelpunt in de trekroute van veel vogels.
| Grote sterns zijn in de zomer te zien bij de Feugelpölle.

Wist u dat...

- dit jaar door Lex Varkevisser een ringmus is terug gevangen die in 1998 is geringd? Deze mus is dus al 16 jaar oud!
- oeverwaluwen in de steile duintjes op het strand hebben gebroed?

Grote stern maakt kilometers

Jaarlijks proberen we op de Feugelpölle een aantal jonge grote sterns te ringen. Eén van deze geringde vogels is afgelopen winter gemeld vanuit Namibië! Dat betekent dat deze vogel hemelsbreed ruim 8500 kilometer heeft gevlogen, enkele reis. De vogels vliegen echter jaarlijks heen en weer tussen Afrika en Ameland, wat erop neer komt dat deze vogel zeker 20.000 kilometer vliegt in een jaar. Door de sterns te ringen krijgen we inzicht in de route die de dieren afleggen en de plekken waar ze overwinteren. Dit kan bijdragen aan de bescherming.

| Ook de rugstreeppad profiteert van de Natura 2000 beheermaatregelen.

Natura 2000 overleg
Voor de totstandkoming van het Beheerplan Natura 2000 zijn we veel in overleg met de andere natuur beherende organisaties op Ameland, de Gemeente Ameland en de Provincie Fryslân. Het plan is op dit moment nog niet vastgesteld maar nadert al wel de afrondingsfase. Over de inhoud van het beheerplan hebben we de afgelopen tijd meerdere malen overlegd met geïnteresseerden tijdens verschillende inspraakmomenten. Tegelijk zijn we bezig met de evaluatie van het Beheerprogramma Rijksgronden. Voor het opstellen van het nieuwe Beheerprogramma Rijksgronden worden een aantal overleg- en afstemmingsmomenten georganiseerd met bewoners en betrokken organisaties. Doel is om dit nieuwe plan af te stemmen op het Natura 2000 beheerplan. Hiermee voorkomen we dat er een onoverzichtelijke situatie ontstaat over het beheer van het eiland.

Beleven

Staatsbosbeheer werkt op Ameland samen met verschillende partners aan projecten om de natuur van het eiland beter beleefbaar te maken voor iedereen.

Dit doen we door geheel nieuwe activiteiten te ontwikkelen, zoals het blote voetenpad bij het Natuurcentrum en de vernieuwing van wandelroutes. Maar ook door bestaande plekken beter toegankelijk te maken en daar de voorlichting te verbeteren. Het project Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen op Engelsmanplaat is daar een goed voorbeeld van.

| Blote voetenpad, straks ook op Ameland.

Natuurcentrum Ameland

Samen met Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat, VANG Ameland en it Fryske Gea werken we aan een compleet nieuwe inrichting van de benedenzaal van het Natuurcentrum. In deze nieuwe expositie willen we alle verschillende landschappen van Ameland op een interactieve manier onder de aandacht brengen. De bedoeling is dat in het voorjaar van 2015 dit nieuwe deel te bezichtigen is. Als aanvulling op de huidige activiteiten bij het centrum wordt er een blote voetenpad aangelegd op het buitenterrein.

Op blote voeten krijg je hier een totaal andere natuurervaring dan je gewend bent. Lopend over de route ervaar je afhankelijk van het thema bijvoorbeeld de bladeren van het bos of het zand van de duinen. Voor de aanleg van het pad is een subsidie vanuit de Provincie Fryslân toegekend. Het pad wordt waarschijnlijk voor Paseb geopend.

Fietsdag

Al jaren organiseren we samen met Rijkswaterstaat de Fietsdag op Ameland. In plaats van een route die gemarkeerd is met paaltjes hebben we dit jaar gekozen voor een nieuwe invalshoek. Aan de hand van foto's moesten de ruim 700 deelnemers de juiste route vinden over het eiland. Dit resulteerde in een mooie dag met veel leuke en enthousiaste reacties.

| Vragen beantwoorden met de verrekijker.

| Mooi weer tijdens de Fietsdag 2014.

| Veel aanloop bij de Staatsbosbeheer stand.

Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen

Genieten van de talloze wadvogels en er tegelijk voor zorgen dat deze vogels meer rust krijgen. Dat is het doel van het project Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen wat de Vogelbescherming onder andere samen met Staatsbosbeheer heeft opgezet in het Waddengebied. Engelsmanplaat is één van de gebieden die vanuit dit project extra aandacht krijgt. We investeren in de scholing van de vogelwachters en besteden hierbij veel aandacht aan de rol van gastheer. Vogelwachters moeten niet alleen zorg dragen

voor de bescherming van de vogels, maar bezoekers van Engelsmanplaat ook informeren over de vogels en het wad. De vogels moeten echter ook zichtbaar blijven voor bezoekers, we proberen daarom een zo groot mogelijk deel van het gebied toegankelijk te houden. Alleen de echt kwetsbare broed- en rustgebieden zijn tijdelijk niet begaanbaar. In navolging van Vlieland gaan we in 2015 ook een vogelzoekkaart op het eiland verspreiden met daarop de meest voorkomende wadvogels. Daarnaast krijgen de vogelwachters een geheel nieuw onderkomen.

| Engelsmanplaat en het Rif.

Wandelen op Ameland

Deze zomer hebben we alle wandelroutes op Ameland in een nieuw jasje gestoken en gebundeld in het boekje 'Wandelen op Ameland'. Dit is de meest complete wandelgids die er voor Ameland is, met in totaal acht gemarkeerde routes, één kaartwandeling en twee themawandelingen. Eén van deze routes, speciaal voor ouders met kinderen, start bij het Natuurcentrum en heet nu het 'Paddenpad'. Dit pad gaat door het Nesserbos en de Vleijen en is opgesierd met prachtige houtsculpturen van rugstreep padden. De verschillende routes zijn ook aan elkaar te koppelen zodat een groter rondje ontstaat. In het boekje staat behalve een beschrijving van de routes ook informatie over de natuur en cultuurhistorie van Ameland.

| Houten padden langs het Paddenpad.

| 'Wandelen op Ameland' is overal op het eiland verkrijgbaar

| De BP-plas is weer zichtbaar.

Herstel BP plas

Tot voor kort was de BP-plas volledig vol gegroeid met bomen en omgeven door bos. Tijdens de storm in oktober 2013 zijn echter veel bomen omgewaaid. Dit waren veelal dennen waarbij de kans groot was dat de overgebleven bomen ook zouden omwaaien. Daarom hebben we een stuk bos volledig verwijderd, op wat eiken na. Op verschillende plaatsen zijn wel weer jonge zomereiken en berken ingeplant. Vervolgens heeft er groot onderhoud van de plas plaatsgevonden. De plas is nu weer zichtbaar waardoor er een prachtige plek is ontstaan voor een korte wandeling of om lekker te zitten. We krijgen veel positieve reacties van wandelaars die hier geregeld een rondje lopen.

| Hagedoornveld met daarin de Kooi van Woldringh.

Waterhuishouding Hagedoornveld Wetterskip Fryslân, de Gemeente Ameland en Staatsbosbeheer hebben onderzoek laten uitvoeren naar de waterhuishouding van het Hagedoornveld. Dit omdat de natte periode in de winter van 2013 – 2014 leidde tot wateroverlast op het fietspad tussen Nes en Ballum. Met de resultaten van het onderzoek gaan we bekijken hoe we dit in de toekomst kunnen voorkomen.

Krûmeltjesspoor

In het Ballumberbos werken inwoners van Ballum en vrijwilligers van Dorpsbelang Ballum samen met ons aan het Krûmeltjesspoor. Deze wandelroute voor kinderen, die de fantasie en de verwondering over de natuur moet prikkelen, is naar verwachting komend voorjaar klaar.

Benutten

Wat het eiland en de zee te bieden hebben bepaalt van oudsher het leven op een eiland. De manier waarop we dit doen is in de loop der jaren wel veranderd. Het eiland biedt als toeristische trekpleister velen nu een bron van inkomsten. Werden er vroeger nog eenden gevangen in eendenkooien, tegenwoordig onderhouden we deze kooien alleen nog vanuit cultuurhistorisch en educatief oogpunt.

Van de mogelijkheid om hout uit het bos te gebruiken voor in de kachel maken ieder jaar nog wel vele eilanders gebruik. Ook gebruiken we hout om planken van te zagen of het wordt versnipperd als biobrandstof voor energiecentrales.

Goed jaar voor Natuurkampeerterein de Middelpôle

Samen met de andere Natuurkampeertereinen op de Waddeneilanden behoort de Middelpôle tot één van de best draaiende campings van Staatsbosbeheer. De mooie zomer heeft ertoe bijgedragen dat we dit jaar meer dan 9000 bezoekers hebben mogen verwelkomen. De vraag naar kampeerplekken op de camping is zo groot dat we plannen hebben voor een kleine uitbreiding van het aantal plekken. Hiervoor moeten we de planologische procedure bij de gemeente nog doorlopen. Het beheer van het kampeerterein hebben we grotendeels in eigen hand. Wel hebben we in 2014 voor het eerst een deel van het maaiwerk en het schoonmaakwerk uitbesteed aan twee eilander bedrijven.

| De Middelpôle stond dit jaar de hele zomer vol.

| Natuurkampeerterein Middelpôle.

Storm zorgt voor extra hout

De stormen van eind 2013 hebben ervoor gezorgd dat we in 2014 extra veel hout uit de bossen van Ameland hebben geoogst. Een groot deel hiervan is verkocht op het eiland als kachelhout, waarbij eilanders dit jaar zelf het hout mochten zagen uit het bos. Staatsbosbeheer zorgde er wel voor dat de stammen langs de bospaden lagen. Tegen betaling is het bij ons ook mogelijk om het hout te laten zagen en zelfs aan huis te laten bezorgen. Behalve kachelhout hebben we rond de 90 m³ zaaghout verkocht en ruim 153 ton hout geleverd voor het maken van houten platen. 500 m³, waaronder vele takken, is versnipperd en gebruikt voor het herstel van paden en als brandstof in de energiecentrales. Voor de aanleg van het blote voetepad bij het Natuurcentrum hebben we ruim 300 boomstammen geleverd.

| De storm van eind 2013 zorgde voor veel omgevallen bomen. De Kooi van Woldringh krijgt een opknappbeurt.

Kongsi van de kooieend

Staatsbosbeheer heeft op de Waddeneilanden meerdere eendenkooien in beheer vanuit cultuurhistorisch oogpunt. Een eendenkooi is van oudsher misschien wel één van de duidelijkste vormen van benutten.

Op initiatief van Landschapsbeheer Fryslân is het Waddenfondsproject 'Kongsi van de kooieend' opgezet om 24 eendenkooien in het Waddengebied te herstellen. In dit project zijn ook een aantal eendenkooien van Staatsbosbeheer aangesloten, waaronder de Kooi van Woldringh in het Hagedoornveld. Het is onduidelijk of in deze kooi in het verleden ook echt eenden zijn gevangen, tegenwoordig gebeurt dat in ieder geval niet meer. In het plan zijn onder andere het opknappen van een vangpijp, het uitdiepen van de kooiplas en het verbeteren van de toegankelijkheid van de kooi opgenomen. De Kooi van Woldringh behoudt zijn natuurfunctie en krijgt daarnaast een beperkte excursiefunctie.

| Vee van boeren helpt bij duinbeheer.

Vee in de duinen

Vroeger liep het vee in de winter vaak los in de duinen. Tegenwoordig laten meerdere eilander boeren hun dieren weer in het duingebied grazen. Sommige jaarrond en anderen alleen in de winter. Bij Ballum lopen in de winter schapen en op verschillende plekken ook paarden. De duinen bieden een droog alternatief voor de in de winter doorgaans natte polder. Daarnaast zijn sommige delen van het duingebied ook geschikt voor het houden van vleeskoeien. Deze manier van begrazing is gunstig voor eilander boeren én voor de natuur in het duingebied. Het mes snijdt hierbij dus aan twee kanten.

Arrangementen en samenwerking
Staatsbosbeheer wil de komende jaren samen met ondernemers werken aan nieuwe natuurarrangementen op Ameland. Op deze manier willen we de natuur van het eiland bij een groter publiek onder de aandacht brengen en tegelijk een bijdrage leveren aan het toeristisch product van Ameland. Heeft u ideeën. Wij horen deze graag!

Wist u dat...

- wij met Rijkswaterstaat bekijken of we gezamenlijk op kunnen trekken in het beheer van de duinen en gebruik van kantoorruimte?
- de eigenaar van de Vlake van Polet ons heeft gevraagd mee te denken over hoe we dat gebied weer kunnen ontdoen van bomen en struiken?

Financiering Staatsbosbeheer

Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid van het natuurbeheer overgedragen aan de provincies. Voor Staatsbosbeheer heeft dat tot gevolg gehad dat vanaf 2014 het natuurbeheer op Ameland gefinancierd wordt middels de Subsidieregeling Natuur en Landschap die de provincie Fryslân heeft toegekend. In deze decentralisatie is geen aandacht besteed aan de financiering van recreatieve voorzieningen in natuurgebieden. Aangezien de natuurgebieden op de waddeneilanden in de loop van jaren ingericht zijn met een uitgebreid pakket aan voorzieningen (wandel- en fietspaden, ruiterroutes, picknickvoorzieningen, informatiepanelen en uitkijkpunten) ligt daar een uitdaging om in samenspraak met overheden en organisaties te zoeken naar nieuwe financieringsarrangementen, om deze belangrijke voorzieningen voor natuurbeleving in stand te kunnen houden.

Volg ook:

Boswachter Marjan Veenendaal @Bosw8erAmeland

Staatsbosbeheer Wadden:
www.facebook.com/staatsbosbeheerwadden

Weblog Staatsbosbeheer Ameland:
staatsbosbeheerameland.wordpress.com

www.staatsbosbeheer.nl

Staatsbosbeheer Ameland

Ballumerweg 44
9163 GB Nes
0519-542600

© Staatsbosbeheer | december 2014 | Tekst: Staatsbosbeheer
| Fotografie: Staatsbosbeheer, Louise Anema, Tjisse van der Heide,
Jan Huneman, Silvester Kok, Jan Pieter Kok, Joeri Lamers,
Robert Pater, Marjan Veenendaal, Jacqueline Visser,
Rindert Wijnstra, Wouter Zweekhorst.
Vormgeving Studio Eke van Mansvelt **bn**

Staatsbosbeheer Ameland
Ballumerweg 44 | 9163 GB Nes
T 0519-542600
www.staatsbosbeheer.nl/ameland

